

ТЕРНОПЛЬСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Навчально-науковий інститут міжнародних економічних відносин
ім. Б.Д. Гаврилишина
КАФЕДРА ЕКОНОМІЧНОЇ ТЕОРІЇ

МІЖДИСЦИПЛІНАРНА КУРСОВА РОБОТА

на тему:

Попит на гроші в національній економіці (макро)

Студента 2 курсу групи МЕНМФ -21

Хваліботи Богдана Андрійовича

Керівник к.е.н., доцент Новак Ю.Р.

Національна шкала _____

Кількість балів _____ Оцінка:ECTS _____

Члени комісії _____

(підпис) (прізвище та ініціали)

(підпис) (прізвище та ініціали)

(підпис) (прізвище та ініціали)

Тернопіль - 2016

ПЛАН

Вступ

1. Попит на гроші та чинники, що на нього впливають
2. Аналіз грошового ринку та попиту на гроші в Україні
3. Пропозиції щодо проблеми задоволення попиту на гроші в Україні

Висновки

Додатки

Список використаної літератури

ВСТУП

Гроші - один з найбільш важливих розділів економічної науки. Вони представляють собою щось набагато більше, ніж пасивний компонент економічної системи, ніж простий інструмент, що сприяє роботі економіки. Правильно діюча грошова система впливає життєву силу в кругообіг доходів і витрат, що уособлює всю економіку. Добре працююча грошова система сприяє як повному використанню потужностей, так і повної зайнятості. І навпаки, погано функціонуюча грошова система може стати головною причиною різких коливань рівня виробництва, зайнятості і цін в економіці, спотворити розподіл ресурсів.

Таким чином, з вищесказаного випливає, що обрана тема курсової роботи дуже актуальна.

Метою даної курсової роботи є дослідження та аналіз попиту на гроші в національній економіці.

Об'єктом дослідження виступає національна економіка України, в той час як предметом дослідження є попит на гроші.

Зважаючи на вищесказане впливають завдання курсової роботи:

- Дослідити теоретичні моделі попиту на гроші, механізми формування попиту на гроші та чинники що на нього впливають;
- Проаналізувати попит на гроші в Україні;
- Скласти рекомендації щодо проблеми задоволення попиту на гроші в Україні.

Поставлені мета і завдання зумовили структуру курсової роботи, яка складається з вступу, 3 розділів і висновку. У висновку наводяться висновки, які були отримані в результаті написання курсової роботи. Завершують роботу додатки та список використаних джерел.

1. ПОПИТ НА ГРОШІ ТА ЧИННИКИ ЩО НА НЬОГО ВПЛИВАЮТЬ

Попит відноситься до одного з найважливіших економічних законів ринку. Відповідно до загального положення цього закону за всіх інших рівних умов люди проявляють більший попит на товар по мірі зниження його ціни. Гроші — це також товар, і на них також існує попит. Гроші входять у сферу людських бажань і ради них люди жертвують багатьма іншими засобами. Чому існує попит на гроші, знає кожен. За гроші можна відпочивати на Гаваях, їздити на “Мерседесі”, жити в шикарних умовах, споживати найвитонченіші продукти тощо.

На відміну від попиту на звичайні товари попит на гроші виокремлює ту їх частину, яку люди бажають зберігати у ліквідній формі, а не в інших активах (акціях, облігаціях, нерухомості, антикваріаті тощо). Це означає, що попит на гроші необхідно розглядати, як попит на запас грошей, що визначається у певний фіксований час. Він відрізняється від попиту у формі потоку грошей, який вимірюється як обіг за певний час.

Якщо власники активів віддають перевагу ліквідній формі, то це означає зростання попиту на гроші. А якщо ці власники віддають перевагу грошам в активах, то це означає зменшення попиту на гроші. Такий підхід до вивчення попиту на гроші був застосований Дж. М. Кейнсом. Він назвав своє трактування попиту на гроші теорією переваги ліквідності.

Наявність попиту на гроші означає, що в межах цього попиту суб'єкти тримають готівкові гроші у себе і не випускають їх на товарний, валютний чи фондовий ринки, і він не порушить сформовану там рівновагу. Тому зростання попиту на гроші розширює економічну межу емісії грошей. У найбільш загальному вигляді попит на гроші є функцією, яка залежить від таких факторів як:

1. Рівень цін. Їх номінальні значення у певний період визначають стартовий обсяг попиту на гроші. Інфляційні очікування стимулюють зниження попиту цього - власники грошей у своєму намаганні позбутися можливих втрат у результаті знецінення грошей вдаються до спроб трансформації грошей в інші види активів.

2. Інтенсивність товарно-грошового обігу або здійснення укладених угод. Чим вище ділова активність, тим більше випускається продукції, тим більше попит на гроші. У перехідній економіці одночасно діють принаймні три тенденції:

а) зниження реальних обсягів виробництва, яке об'єктивно спричиняє зниження попиту на гроші;

б) очікування високої інфляції посилює бажання якомога скоріше здійснити угоди та позбавитися грошей;

в) розвиток торгівлі, який супроводжує перші роки реформ, підвищує інтенсивність товарно-грошового обігу та призводить до зростання попиту на гроші.

3. Схильність суб'єктів економіки до заощаджень у всьому можливому їх розмаїтті. Швидка та надзвичайно значна за обсягами втрата звичних споживачів і невизначеність перспектив штовхає товаровиробників на закупівлю дефіцитних товарів і валюти, що знижує попит на гроші.

4. Економічні агенти здебільшого використовують гроші як засіб мінімізації витрат - засіб найшвидшої трансформації одних ліквідних благ - товарів - в інші.

Так, зі збільшенням сукупного попиту на товари та послуги зростає і попит на гроші. В умовах стабільних цін та обмінних курсів це зростання може бути уповільнене чи прискорене змінами швидкості обігу грошей.

Теорія попиту на гроші у своєму розвитку пройшла досить довгий та складний шлях, віддзеркалений у різних моделях, які призвели до виникнення двох основних підходів: класичної (яка у подальшому набула розвитку завдяки монетаристам) та кейнсіанської.

Класична (монетаристська) теорія попиту на гроші успадкувала основні аксіоми кількісної теорії грошей (XVI–XVII століття – сорокові роки XX століття). В межах цієї теорії вважається: гроші відіграють важливу роль у розвитку економіки і тому зміна їх кількості в обігу має вирішальний вплив на регулювання циклічних процесів розвитку ринкового господарства.

Основна аксіома: абсолютний рівень цін визначається пропозицією номінальних грошових залишків.

Аналітично у найбільш спрощеному вигляді ця залежність може бути описана відомим Кембриджським рівнянням:

$$M^d = kPY(1)$$

де M^d – номінальний обсяг грошей;

k – коефіцієнт Маршалла, тобто частка проіндексованого валового національного доходу, яка зберігається у високоліквідній (грошовій) формі, адже частину свого доходу люди не перетворюють в товари, послуги чи цінні папери, а залишають у формі готівки. Кількісно – це пропорція між номінальним доходом і бажаними грошовими залишками (касовими залишками);

P – загальний рівень цін на товари і послуги;

Y – реальний обсяг виробництва (валового національного доходу).

Дане рівняння виражає потребу у грошах з точки зору користувача доходу, а його прихильники стверджують, що попит індивідів на грошові засоби визначається виключно трансакційним мотивом. Володіння грошима підтримується на мінімальному рівні, необхідному для трансакційних цілей, і

тому будь-які форми накопичення вільних грошових резервів є “ненормальними”. Відповідно, попит на грошові засоби (M^d) буде певною постійною часткою (k) доходу (Y), який спільно із загальним рівнем цін (P) визначає обсяг трансакцій, що здійснюватимуться.

Широко відомим є обґрунтоване Ірвінгом Фішером ще одне кількісне рівняння обміну, яке по аксіоматиці вписується в монетаристський підхід до попиту на гроші й отримало назву “рівняння обміну” Фішера:

$$M^d V = PQ \quad (2) \quad M^d = \frac{PQ}{V} \quad (3)$$

де M^d – номінальний обсяг грошей;

V – швидкість обігу грошей;

P – загальний рівень цін на товари і послуги;

Q – обсяг поточних угод купівлі-продажу за рік (реально продана товарна маса).

На відміну від попереднього, дане рівняння виражає потребу в грошах для обслуговування поточних угод.

Очевидним є те, що чим більшою є швидкість обігу грошей (V), тим меншим повинен бути коефіцієнт Маршалла (k), і саме тому:

$$k = \frac{1}{V} \quad (4)$$

Загальний обсяг поточних угод за рік (Q) якраз і формує валовий національний дохід (Y), так що ці обидва рівняння (1) та (3) означають, по суті, одне і теж. Й обидва вони, якщо вдуматись, представляють собою не рівняння, а тотожності, адже річний обсяг продажу (чи купівлі) у грошовому вимірі, поділений на середнє значення обігу грошей, якраз і складає кількість грошей, необхідну для обслуговування цих угод. І це та сама кількість, яку населення вирішує тримати у вигляді готівки.

В основі *класичної теорії* лежить закон Сея, в тому сенсі, що “продукти обмінюються на продукти”, і тому процеси в “реальній” сфері економіки не залежать від будь-яких явищ у грошовій сфері. Ну звичайно ж, ні Ірвінг Фішер, ні Альфред Маршалл не вважали величину V постійною, незмінною та єдиною для всіх угод. Швидше за все вони мали на увазі певну усередненість її в рівнянні, яке узагальнює річну сукупність угод. Важливіше інше – вони обидва виходили із того, що чим би не визначалась величина V , вона є незалежною по відношенню до обсягу грошової маси, так само незалежною від M^d вони вважали і величину обсягу угод. Іншими словами, праві частини рівнянь (1) і (3) не піддаються жодному впливу зі сторони подій, які відбуваються у світі грошей. Інфляція грошей, говорив І. Фішер, не впливає ні на випуск продукції фірмами, ні на швидкість руху товарів, - саме тому при збільшенні кількості грошей в обігу відбувається зростання цін. А. Маршал зазначав, що збільшення кількості грошей в країні не збільшує ні кількості, ні обсягу угод, які обслуговуються цими грошима.

Однак, вказані закономірності вважались справедливими тільки у довготривалому аспекті. За І. Фішером, якщо в країні зростає кількість грошей, починається так званий “перехідний період”, під час якого обсяг угод в “реальному” секторі все ж таки збільшується. Іще обачніше виражався А. Маршал: ціни зростають від збільшення кількості грошей тільки “при інших рівних умовах”, які включають, крім всього іншого, кількість угод із застосуванням готівки й середню швидкість обігу грошей.

Отже, ключовим моментом даних концепцій залишається твердження, що між V і M^d в цілому відсутня причинна залежність, за винятком “перехідних періодів” і якщо ж V все ж таки змінюється, то це не нівелює впливу M^d на ціни, і вони все одно змінюються більш-менш пропорційно зміні M^d .

Сучасний монетаризм в особі Мілтона Фрідмена, базуючись на неокласичній аксіоматиці розширив теорію попиту на гроші кількома принципово важливими ідеями, методологічною базою якої є теорія перманентного доходу. Вчений вважає попит на гроші (як і попит на інші блага) залежним від величини сукупного капіталу, дохідності кожного виду вкладення капіталу, смаків і переваг споживачів.

М. Фрідмен розглядає гроші як капітальний актив (що, у свою чергу, може набувати різних форм, наприклад вкладення в акції, облігації, людський капітал тощо), на відміну від І. Фішера, який вважав гроші засобом обігу і платежу. Вчений виходить з того, що кожний споживач, який має певну кількість готівки, формує “портфель активів”, тобто інвестує свої засоби в різні види активів, а саме: готівка, акції, облігації, фізичний і людський капітали.

Отже, попит на реальні грошові залишки залежить від реального доходу кожного із цих активів, тобто:

$$\frac{M^d}{P} = f(P, B, E, p, w, W, u) \quad (5)$$

де $\frac{M^d}{P}$ – попит на реальні грошові залишки (оскільки M^d – обсяг грошової маси, а P – рівень цін);

P – абсолютний рівень цін;

B – дохід від облігацій (причому $B = f(r'_b)$, де r'_b – норма відсотка по облігаціях);

E – дохід від акцій (причому $E = f(r'_e)$, де r'_e – ринкова норма доходу по акціях);

p – темп зростання цін, його можна трактувати як ставку доходу від зберігання товарів як активів;

w – змінна яку необхідно враховувати, як тільки ми приступаємо до розгляду людського багатства, тобто дохід від інвестицій в людський капітал;

W – повний (абсолютний) обсяг багатства (причому $W = Y/r'$, де Y – рівень номінального грошового доходу (потік доходів), а r' – облікова ставка);

u – змінна, яка відображає вплив смаків і переваг економічних агентів на грошовий попит.

Вчений стверджує, що функціональний зв'язок між попитом на гроші і змінними, які його визначають, є “вищою мірою стабільним”. Рівень номінального грошового доходу Y можна визначити за формулою:

$$Y = V(P, B, E, p, w, W, u)M \quad (6)$$

де V – швидкість обігу грошей;

M – обсяг грошової маси;

B – дохід від облігацій;

E – дохід від акцій;

p – темп зростання цін;

w – дохід від інвестицій в людський капітал;

W – повний (абсолютний) обсяг багатства;

u – змінна, яка відображає вплив смаків і переваг економічних агентів на грошовий попит.

Оскільки М. Фрідмен виходить із гіпотези перманентного доходу і постійності або змінності факторів, що визначають попит на гроші, то при відношенні номінального доходу Y до обсягу грошової маси M , яке є постійним, швидкість обігу грошей V також буде постійною.

Досліджуючи вплив зміни обсягу грошової маси на рівень цін і доходу, М.Фрідмен запропонував свій варіант теорії номінального доходу, виражений формулами:

$$M^d = Pf(W, w, R_m^*, R_b^*, R_e^*, u); \quad (7)$$

$$M^s = h(R, Y \dots); \quad (8)$$

$$M^d = M^s; \quad (9)$$

$$r' = k^0 + y^* \quad (10)$$

Перша формула (7) – це функція попиту на гроші M^d , тобто добуток рівня цін P на значення сукупного очікуваного доходу від набору різних активів (майно, цінності, акції, облігації, фізичний та людський капітал, смаки й уподобання споживачів тощо).

Друга формула (8) – це пропозиція грошей M^s , яка має функцію від сукупності відсоткових ставок R , рівня сукупного номінального доходу Y (ВНД у поточних цінах). Три крапки означають рівень економічної невизначеності, зміни політичного характеру, тобто те, що формалізувати складно.

Третя формула (9) – умова рівноваги на грошовому ринку (рівність попиту на гроші M^d і пропозиції грошей M^s).

Четверта формула (10) – рівняння норми відсотка. Отже, r' – ринкова відсоткова ставка, k_0 - різниця між очікуваною реальною відсотковою ставкою і очікуваним перманентним темпом зростання реального доходу, y^* - “постійний” або очікуваний темп зростання номінального доходу.

Хоча М. Фрідмен вводить у свою модель формули норми відсотка, її зміни він вважає побічними і тимчасовими, оскільки відсоткова ставка швидко повертається на свій первісний рівноважний рівень. Він переконаний, що зміна норми відсотка не впливає на динаміку грошової маси, а тому саме грошова

політика в довгостроковому періоді має безумовний пріоритет порівняно з іншими формами державного регулювання.

Кейнсіанська теорія попиту на гроші базується на тому, що економічні агенти надають визначену перевагу ліквідності. Бажання володіти запасом готівки пояснюється тим, що гроші є ідеальним ліквідним засобом – вони можуть негайно конвертуватись в будь-яку іншу річ, не наражаючись при цьому на ліквідацію.

Аналіз мотивів, що визначають перевагу ліквідності, належить Джону Мейнарду Кейнсу, і саме він ліг в основу сучасної концепції готівки:

а) трансакційний мотив. Він пов'язує потребу у відкладанні грошей із повсякденними операціями купівлі й обміну – на особистому та комерційному рівні.

Дохід отримується через певні проміжки часу (наприклад, щотижнево чи щомісячно), у той же час як витрати здійснюються безперервно, саме тому для споживача резерв готівки для здійснення угод залежить від обсягу доходу й періодичності його отримання: відкладена сума тим більша, чим більший дохід і чим триваліші інтервали між його поступленнями (у цьому випадку Дж. Кейнс має на увазі мотив доходу). Крім того, певний вплив на резерв готівки має і пора року чи конкретний період в році (наприклад, Новорічні й Різдвяні свята, Великдень тощо).

У підприємця величина готівки в касі змінюється паралельно його діловій активності, динаміці товарообороту й тривалості інтервалу між витратами й отриманим фірмою доходом (а у цьому випадку Дж. Кейнс має на увазі мотив угод);

б) запобіжний мотив. Він зумовлює економічного агента створювати резерв готівки на випадок виникнення певного ризику і непередбачуваних ситуацій.

Обсяг наявної в резерві готівки залежить від величини доходів, специфіки економічного агента й кон'юнктури, а також від наявності активів, реалізація яких не представляє складності чи ж забезпечує легкий доступ до кредиту. Даний вид попиту на готівку також пов'язаний із соціологічними факторами (соціальні групи) й інституціональними факторами (наприклад, існування системи соціального страхування).

Важливо підкреслити, що підвищене використання пластикових карток в останні роки знизив попит на гроші по трансакційному й запобіжному мотивах. Оплата товарів раз на місяць в середньому потребує менше грошей, ніж оплата за кожен куплений товар окремо, а володіння пластиковою картою знижує або ж зовсім усуває необхідність для багатьох людей тримати грошові засоби, накопичені на випадок настання ризику чи непередбачуваної ситуації.

Варто зазначити, що трансакційний попит плюс попит на гроші із запобіжних міркувань позначається L_1 . Саме ж "L" означає перевага ліквідності, тобто бажання тримати активи в ліквідній формі. Грошові залишки, що призначені для цих двох цілей, називаються активними залишками – ці гроші повинні використовуватись як засіб обігу.

Крім того, певний вплив на величину L_1 має і відсоткова ставка r , проте дуже незначний (див. додаток 1)

Попит на гроші - одне з ключових і найскладніших явищ ринку грошей. Його вивчення виявилось центральною проблемою сучасної теорії грошей, а успіхи в його пізнанні визначали розвиток цієї теорії в ХХ ст., відкривали можливості ефективного регулювання ринку грошей через механізми та інструменти грошово-кредитної політики. В Україні, де тільки формується цей ринок освоюються механізми та інструменти грошово-кредитної політики, вивчення попиту на гроші набуває особливого теоретичного та практичного значення.

Поняття попиту на гроші. На відміну від звичайного попиту на товарних ринках, який формується як потік куплених товарів за певний період, попит на гроші виступає як запас грошей, який прагнуть мати у своєму розпорядженні економічні суб'єкти на певний момент. Якщо такий запас грошей розглядати як елемент багатства, котрим володіють економічні суб'єкти, то попит на гроші можна трактувати як їхнє бажання мати певну частину свого портфеля активів (багатства) в ліквідній формі. Якщо власники портфельів активів віддають перевагу ліквідній формі, то це означатиме зростання попиту на гроші, і навпаки. Такий (портфельний) підхід до вивчення попиту на гроші був застосований Дж. М. Кейнсом, котрий назвав своє трактування попиту на гроші теорією переваги ліквідності.

Трактування попиту на гроші як явища залишку зумовлює істотну відмінність його від попиту на дохід, що є явищем потоку. Хоч ці два явища тісно переплітаються, проте вони не збігаються ні за обсягами, ні за напрямками і динамікою руху. Наприклад, економічний суб'єкт хоче мати в цьому місяці дохід 10 тис. грн., а запас грошей на кінець місяця - 4,0 тис. грн. Якщо на початку місяця у нього не було запасу грошей, то це означатиме, що його попит на гроші зріс на 4,0 тис. грн. Для його задоволення з доходу 10,0 тис. грн. він повинен витратити на поточні потреби 6,0 тис. грн., а 4,0 тис. грн. відкласти в запас. Проте він може задовольнити свій попит на гроші й іншим шляхом, наприклад, продавши частину наявних у його портфелі активів, що не належать до запасу грошей, зокрема акції, автомобіль чи квартиру, а виручку помістити в запас. Це значить, що попит на гроші не тільки по суті відрізняється від попиту на дохід, а й має відносно самостійні джерела задоволення.

За такого трактування попиту на гроші це явище набуває важливого значення в практиці управління грошовою сферою. Наявність попиту на гроші означає, що в його межах економічні суб'єкти триматимуть гроші в себе, не "викинуть" на товарний, валютний чи фондовий ринки і не порушать сформовану там рівновагу. Тому зростання попиту на гроші розширює економічну межу емісії

грошей, її зростання не зашкодить указаним ринкам, буде безінфляційним, приведе до підвищення рівня монетизації економіки.

Попит на гроші і швидкість обігу грошей. Попит на гроші тісно пов'язаний зі швидкістю обігу грошей обернено пропорційною залежністю: у міру зростання попиту на гроші кожна грошова одиниця, що є в обороті, довше перебуватиме у розпорядженні окремого економічного суб'єкта, повільнішим буде її обіг, і навпаки. З цієї залежності випливають висновки, що мають важливе практичне значення:

- оскільки попит на гроші - явище динамічне, то і швидкість обігу грошей не може бути постійною;
- зростання швидкості обігу грошей унаслідок падіння попиту на гроші може компенсувати дефіцит платіжних засобів при зниженні рівня монетизації валового національного продукту і послабити кризу неплатежів;
- падіння швидкості обігу грошей через зростання попиту на них послаблює вплив збільшення маси грошей в обороті на кон'юнктуру ринків, гальмує його інфляційні наслідки;
- у парі "попит - швидкість" визначальним є попит на гроші, а похідним - швидкість їх обігу. Тому фактори зміни попиту на гроші об'єктивно впливають і на швидкість їх обігу. Проте це не виключає зворотного впливу зміни швидкості обігу грошей на динаміку їх попиту. Наприклад, якщо суто організаційними заходами (збільшення частоти виплат доходів, підвищення дохідності короткострокових фінансових інструментів, удосконалення системи розрахунків тощо) забезпечується прискорення обігу грошей, то це вплине і на формування попиту на них, особливо на його трансактивну складову.

Цілі та мотиви попиту на гроші. У теорії грошей чи не найактуальнішим було і залишається питання, чому економічні суб'єкти накопичують гроші? Правильна відповідь на це питання створює базу для визначення економічних

чинників, які впливають на обсяг і динаміку попиту на гроші, а також для формування механізму його регулювання. У цьому питанні слід розрізнити два аспекти:

- задля яких цілей економічні суб'єкти накопичують гроші;
- які мотиви спонукають їх до цього.

Щодо цілей накопичення грошей, то вони впливають із самих функцій грошей як купівельного і платіжного засобу та як засобу нагромадження вартості (багатства). У першому випадку метою є створення запасу купівельних і платіжних засобів, достатнього для задоволення поточних потреб економічних суб'єктів у товарах та послугах, у другому - накопичення грошей як капіталу, як форми багатства, що спроможна давати власникові дохід у вигляді процента. Може бути і третій випадок, коли накопичення певних запасів грошей підпорядковується першій і другій цілям одночасно.

Відповідно до зазначених цілей накопичення грошей попит на них можна розділити на три частини: попит на поточний запас платіжних засобів; попит на постійний запас грошей як форму багатства, що призначена давати додатковий дохід їх власникові; попит на тривалий запас грошей для здійснення майбутніх платежів та одержання додаткових доходів.

Відповідно до вказаних цілей виділяються три групи мотивів попиту на гроші з боку економічних суб'єктів: трансакційний (операційний) мотив; мотив завбачливості; спекулятивний мотив.

Трансакційний мотив полягає в тому, що економічні суб'єкти постійно відчують потребу в певному запасі грошей для здійснення поточних платежів, щоб підтримати на належному рівні своє особисте та виробниче споживання. Ці гроші повинні бути в формі, придатній для їх негайного використання в платежі, тобто бути наявними (готівка чи вклади до запитання). Запас таких грошей можна назвати поточною чи операційною касою. Він створює для власника значні

зручності, бо забезпечує йому належну ліквідність і авторитет платоспроможного контрагента.

Мотив завбачливості зводиться до того, що юридичні і фізичні особи бажають мати запас грошей як ресурс купівельної спроможності, з тим щоб у будь-який час мати можливість задовольнити свої непередбачувані потреби чи скористатися перевагами несподіваних можливостей.

Непередбачувані потреби в грошових витратах зумовлюються переважно надзвичайними подіями - хвороба членів сім'ї, поломка автомобіля чи інших дорогих предметів вжитку (холодильники, комп'ютери тощо), аварії на виробництві, необхідність запровадження новітніх вузлів чи деталей замість застарілих тощо. Задоволення подібних потреб економічних суб'єктів рівноцінне гарантії їх безпеки, має надзвичайно важливе значення для їх життєдіяльності і пояснює їх бажання мати в наявності певний запас грошей. Такий запас має переважно страхове призначення.

У діяльності економічних суб'єктів трапляються також несподівані події, які не викликають непередбачуваних витрат, а навпаки, відкривають можливість їх скоротити й одержати непередбачуваний дохід. З'являється несподівана можливість поліпшити своє фінансове становище. Для цього теж потрібно мати певний запас грошей, наприклад, щоб негайно купити потрібний товар у разі раптового зниження цін, чи за низьких ринкових цін придбати цінні папери з наміром продати їх, коли вони подорожчають, чи здійснити взагалі вигідну купівлю про запас за сприятливої кон'юнктури тощо. В усіх подібних випадках рушійною силою накопичення грошей теж є мотив завбачливості.

Сформований за цим мотивом запас грошей є запасом купівельної спроможності, і з цього погляду він подібний до операційного запасу, тобто має трансформаційне призначення - забезпечити безперервну реалізацію товарів та послуг. Тому його можна розглядати як складову трансформаційного запасу. Водночас запас грошей за мотивом завбачливості більш довготривалий, ніж

операційний запас, і тому може використовуватися для одержання додаткового доходу через розміщення в довгострокові депозити, цінні папери тощо.

Спекулятивний мотив попиту на гроші полягає в тому, що економічні суб'єкти бажають мати у своєму розпорядженні певний запас грошей, з тим щоб за сприятливих умов перетворити їх у високодохідні фінансові інструменти, а при погіршенні цих умов і появі загрози зниження дохідності та ризику збитковості наявних фінансових інструментів перетворити їх у грошову форму, яка хоч і малодохідна, але без ризикова.

Ідея спекулятивного мотиву попиту на гроші привнесена в економічну теорію Дж. М. Кейнсом. Вона вважається чи не найвагомим його внеском у теорію грошей взагалі. Головна перевага цієї ідеї Кейнса полягає в тому, що вона відкрила шлях до встановлення залежності попиту на гроші та накопичення грошей від зміни процента. Визнання цієї залежності сприяло осмисленню широких можливостей використання процента в практиці регулювання грошової маси, перетворенню його в центральний інструмент грошово-кредитної політики.

Механізм спекулятивного мотиву базується на тому, що запаси грошей і запаси фінансових інструментів розглядаються як альтернативні види активів (багатства), які дають не однаковий дохід і містять у собі не однакові ризики. Актив у формі грошей приносить мінімальний (часто нульовий) дохід і має максимальний захист від ризику. Зберігаючи гроші, індивіди втрачають доходи, які називаються альтернативною вартістю зберігання грошей. Величина її залежить від середньої норми процента за фінансовими активами та запасом грошей. Щоб не допустити зростання втрат доходів (альтернативної вартості) у разі підвищення норми процента, індивіди повинні зменшувати запас грошей, тобто попит на гроші.

Активи у формі запасів фінансових інструментів можуть приносити значний дохід, проте одержання його пов'язане з істотними ризиками. Якщо доходи від фінансових інструментів недостатньо високі чи знижуються при

відчутних ризиках, пов'язаних з їх одержанням, то альтернативна вартість зберігання грошей знизиться, економічним суб'єктам буде вигідно мати запаси грошей, і їх попит на гроші зростатиме. І навпаки, при високих чи зростаючих доходах від фінансових інструментів та стабільності їх ризикованості альтернативна вартість грошей зростатиме, вони будуть віддавати перевагу накопиченню запасів цих інструментів і попит на гроші знижуватиметься.

2. АНАЛІЗ ГРОШОВОГО РИНКУ ТА ПОПИТУ НА ГРОШІ В УКРАЇНІ

Основні тенденції грошово-кредитного ринку України за грудень 2015 року (див. таблицьку додаток 2):

У грудні обсяг монетарної бази збільшився на 4,6% (з початку року на 0,8%) – до 336,0 млрд. грн., готівки поза банками збільшився на 3,6% (з початку року зменшився на 0,03%) – до 282,9 млрд. грн.

Обсяг грошової маси в грудні зріс на 1,9% (з початку року – на 3,4%) – до 988,9 млрд. грн. Це стало можливим завдяки зростанню залишків на рахунках фізичних осіб у національній валюті на 7,2% (з початку року зафіксовано зменшення на 3,8%) – до 188,5 млрд. грн. та на рахунках юридичних осіб у національній валюті на 6,3% (з початку року на 17,

9%) – до 200,2 млрд. грн. Обсяг депозитів фізичних осіб у національній валюті без урахування коштів у банках, які визнано неплатоспроможними та перебувають у стадії ліквідації, у грудні збільшився на 10,7% – до 186,3 млрд. грн. Обсяг депозитів фізичних та юридичних осіб у національній валюті за місяць збільшився на 6,7% (з початку року на 6,2%) – до 388,7 млрд. грн.

Обсяг депозитів в іноземній валюті за грудень зменшився на 5,2% (з початку року на 32,1%) – до 13,2 млрд. дол. США (у доларовому еквіваленті), у тому числі фізичних осіб – на 4,8% (з початку року на 36,3%) – до 8,7 млрд. дол. США, юридичних осіб зменшився на 5,9% (з початку року на 22,0%) – до 4,5 млрд. дол. США. Обсяг депозитів фізичних осіб в іноземній валюті без урахування коштів у банках, які визнано неплатоспроможними та перебувають у стадії ліквідації, у грудні збільшився на 0,9% – до 8,6 млрд. дол. США.

У грудні залишки за кредитами в національній валюті зменшилися на 4,8% (з початку року на 19,1%) – до 439,3 млрд. грн. за рахунок зменшення кредитів, наданих юридичним особам, на 5,6% (з початку року зменшилися на

17,4%) – до 360,2 млрд. грн. та кредитів, наданих фізичним особам, на 0,8% (з початку року зменшилися на 26,0%) – до 79,2 млрд. грн.

Залишки за кредитами в іноземній валюті за місяць зменшилися на 0,6% (з початку року на 20,3%) і становили 23,9 млрд. дол. США (у доларовому еквіваленті), у тому числі юридичних осіб зменшилися на 1,7% (з початку року на 17,3%) – до 19,6 млрд. дол. США, фізичних осіб збільшилися на 4,8% (з початку року зменшилися на 31,6%) – до 4,3 млрд. дол. США.

Обсяг коррахунків банків у Національному банку України в грудні збільшився на 2,8% (з початку року зменшився на 1,7%) – до 27,7 млрд. грн. Сума обов'язкових резервів, що підлягає формуванню згідно з установленими нормативами, на період утримання з 11.11.2015 до 10.12.2015 становила 38,9 млрд. грн., з 11.12.2015 до 10.01.2016 – 40,0 млрд. грн.

У грудні сальдо (різниця) між обсягами наданих Національним банком України банкам України та Фонду гарантування вкладів фізичних осіб кредитів та обсягами повернення раніше наданих їм кредитів становило "-12,3 млрд. грн. Середньозважена процентна ставка за операціями з підтримання ліквідності банків у грудні становила 22,11% річних.

Сальдо (різниця) між обсягом залучених коштів через розміщення депозитних сертифікатів Національним банком України та обсягом погашення раніше розміщених депозитних сертифікатів Національним банком України становило 27,9 млрд. грн. Середньозважена процентна ставка за операціями з мобілізації коштів становила 18,72% річних.

Національний банк України протягом грудня набув у власність державні облигації України, номінальна вартість яких становить 19,12 млрд. грн. (з початку року – 93,73 млрд. грн.). Обсяг продажу цінних паперів України з портфеля Національного банку України в грудні за номінальною вартістю становив 0,26 млрд. грн. (з початку року – 1,86 млрд. грн.), із них 0,15 млрд. грн. шляхом продажу на аукціонах, які проводилися фондовими біржами.

Протягом грудня порівняно з листопадом середньозважена вартість коштів зменшилася: у національній валюті за наданими кредитами – до 20,20% з 20,73% річних, за залученими депозитами – до 11,44% з 12,39%; на міжбанківському кредитному ринку – до 19,24% з 19,50%, в іноземній валюті за наданими кредитами – до 8,65% з 9,71% та за залученими депозитами – до 5,79% з 5,96%.

У грудні аукціони з розміщення облігацій внутрішніх державних позик не оголошувалися.

Загалом з початку року до Державного бюджету України було залучено 10,0 млрд. грн. та 0,64 млрд. дол. США. Середньозважена дохідність ОВДП за результатами аукціонів з їх первинного розміщення з початку року становила відповідно в національній валюті 17,00% річних, у доларах США – 8,74% річних.

Загалом з початку року для збільшення статутних капіталів банків та інших юридичних осіб було здійснено випуск ОВДП на загальну суму 33,5 млрд. грн. (з них 3,8 млрд. грн. – АБ "Укргазбанк"; 29,7 млрд. грн. – НАК "Нафтогаз України").

У грудні було здійснено випуск ОВДП з метою надання кредиту Фонду гарантування вкладів фізичних осіб на загальну суму 9,0 млрд. грн. із середньозваженою дохідністю 10,79% річних (з початку року – 41,5 млрд. грн. із середньозваженою дохідністю 11,43% річних).

Погашення та сплата доходу за ОВДП здійснювалися своєчасно та в повному обсязі. З початку року обсяг таких платежів становив 149,1 млрд. грн., у тому числі погашення номінальної вартості – 92,4 млрд. грн., сплата купонного доходу – 56,8 млрд. грн.

За кількісною теорією грошей (рівняння І. Фішера) між зростанням ВВП, грошовою масою та інфляцією існує залежність. Поява в обігу надлишкової грошової маси веде до збільшення сукупного попиту і зростання цін, унаслідок

чого зменшується купівельна спроможність грошової одиниці. У ринкових умовах, недостатня маса грошей може спричиняти збої у реалізації товарів і такі негативні для всієї економіки явища, як спад виробництва та зниження ділової активності.

Тому відправною точкою в статистичному аналізі попиту на гроші є обсяг (номінальний та реальний) ВВП, який є узагальнюючою характеристикою діяльності підприємств всіх видів економічної діяльності і являє собою ринкову вартість кінцевої продукції та послуг за певний період та інфляція.

В даному напрямку задачами статистичного аналізу є:

- комплексний аналіз динаміки ВВП, реальних грошових залишків та індексу споживчих цін;
- визначення закономірностей і тенденцій розвитку макроекономічних показників та на їх основі виявлення резервів підвищення ефективності грошово-кредитної політики.

Основні показники, за допомогою яких проводиться порівняльна динаміка грошової маси, ВВП та інфляції наведено в таблиці (див додаток табл.3)

Динаміка обсягу номінального ВВП, грошової маси та індексу споживчих цін (див. додаток табл.4) свідчить, що впродовж 2009 -2014 рр. простежується тенденція до збільшення грошової пропозиції М3, яка не відповідає напрямку динаміки реального ВВП. Зауважимо, що у будь якого випадку розширення офіційної пропозиції за умов зниження реальних обсягів виробництва в офіційній економіці є звичайним ігноруванням базових аксіом економічної теорії.

У 2010 та 2012 рр., реальні грошові залишки (попит на гроші) збільшилися, грошова пропозиція розширилася, а рівень споживчих цін зростав набагато меншими темпами, що свідчить про зміцнення довіри громадян до банківської системи.

Швидке знецінення гривні у 2014 р. посилювало інфляційні очікування, а також недовіру до політики уряду, що спричинило значне зниження попиту на гроші (темپ зростання реальних грошових залишків знизився в 2014 р. проти 2013 р. на 25%). Паралельно зі зниженням рівня попиту на гроші можна було спостерігати і від'ємні темпи приросту реального ВВП. Люди вилучали свої вклади з банківських установ і здебільшого переводили їх у вільноконвертовану валюту. Посилювався тиск на курс гривні викликаючи макроекономічну нестабільність.

Отже, серед головних чинників високого попиту на гроші можна виділити високі темпи економічного зростання та продовження процесу демонетизації економіки.

Як видно з табл. 5 та 6, в Україні відбувалася невідповідність темпів зростання ВВП та грошової маси. Наприклад, у 2011р. зростання реального ВВП на 1% призвело до зростання грошової маси на 9,17%. Виникає питання, чому у відповідності з рівнянням І. Фішера зниження темпів зростання реального ВВП не призводить до аналогічної зміни грошової маси? Аналізуючи динаміку грошової маси та динаміки цін можна побачити, що коефіцієнт еластичності по споживчих цінах показує низьку еластичність між зростанням цін і приростом грошової маси. Отже, можна спростувати твердження монетаристів щодо забезпечення певного приросту грошової маси для підтримки помірних темпів інфляції в Україні. Також не підтверджується і постулат про те, що єдиною необхідною та достатньою умовою, яка визначає темпи інфляції, є зміна темпів зростання грошової маси.

Монетаристи вважають, що динаміка цін визначається повністю пропозицією грошей, а точніше незбалансованістю попиту та пропозиції на гроші, але ціна є результатом дії багатьох факторів (наприклад конкуренція на ринку, ціни на енергоресурси, науково-технічний прогрес, продуктивність праці, державне регулювання ринків та інше), яка більше сама впливає на попит і пропозицію грошей.

Тому в більшості країнах світу центральні банки відмовилися від монетарного таргетування інфляційного процесу, так як встановлення діапазонів зростання грошових агрегатів протягом багатьох років не давали корисних результатів. В Україні, також є всі умови для відмови від монетарного таргетування інфляції.

3. ПРОПОЗИЦІЇ ЩОДО ПРОБЛЕМИ ЗАДОВОЛЕННЯ ПОПИТУ НА ГРОШІ В УКРАЇНІ

Розвиток внутрішнього фінансового ринку наразі в значній мірі залежить від інструментів державного боргу, що окрім функції перерозподілу вільних коштів на користь держави відіграє роль порівняно надійного, прийняттого та дохідного активу для вкладень за умов обмеженості обсягу та торгівлі іншими фінансовими інструментами. Тому ініціативність держави у розширенні опцій інструментів її боргу розширить можливості опосередкованого регулювання попиту на гроші як актив.

Упродовж останнього звітного року економіка України знаходилась під впливом несприятливої зовнішньоекономічної кон'юнктури, спадаючого, але достатнього внутрішнього попиту та позитивної динаміки виробництва сільськогосподарського сектору, тобто факторів, що є протилежними за значенням по відношенню до динаміки грошової маси, переважно ліквідних активів. «Хронічним» недоліком у цьому контексті залишається низький рівень розвитку внутрішнього фінансового ринку за інструментарієм та можливостями маніпулювання вкладеннями, що залишає у пріоритетному фокусі трансакційний попит на гроші.

Національний банк України задавав тон для достатньої ліквідності банківського сектору, концентруючи базу фінансування, що включає кошти банків на кореспондентських рахунках та рефінансування, тоді як у 2014 році роль центробанку в підтримці ліквідності зросла. Проте за умов незначної економічної активності в сегменті реальної економіки та стрімкого посилення ймовірності спекуляцій на валютному ринку вливання додаткових коштів у систему і в кінцевому підсумку задоволення попиту на гроші має бути обмеженим.

Стан коррахунків банків упродовж 2011-2015 років свідчить про завантаженість ліквідністю системи. З початку 2014 залишки на коррахунках

хоча і знизилась на 10%, але залишилась на досить високому рівні, що для цілей даної теми дослідження може свідчити про зниження трансакційного попиту. Крім того, зниження інвестиційної активності підприємств, а також як попиту «якісних» позичальників, так і готовності банків надавати кредити для виробничих потреб через переоцінку ризиків, характеризує низький попит на гроші під активи.

Обсяг рефінансування банків сягнув 119,9 млрд грн., що вже в 1,7 раза перевищує рефінансування за весь 2013 рік, враховуючи екстрену підтримку ліквідності банків, які відчули значний вплив депозитів. До економічно «невигідного» попиту на гроші привели конвертування гривневої ліквідності в такий актив, як стійка валюта разом з інтервенціями НБУ для забезпечення платежів за імпортовані товари, найбільшою статтею серед яких є енергоносії, а також значний валютний попит населення та спекуляції на міжбанку в січні-лютому 2014 року під час дестабілізації політичної ситуації. Активні спекуляції на міжбанку спровокували стрімке зростання обмінного курсу, що стало можливим також через рішення НБУ у лютому 2014р. щодо ототожнювання офіційного валютного курсу гривні до долара США та ринкового курсу, тоді як з липня 2012 року до цього часу офіційний курс становив 7,99 грн/дол.

Для економічної системи України характерна значна участь держави в регулюванні економічних процесів, в тому числі попиту на гроші. Національний банк має власний інструментарій регулювання попиту на валюту, включно з обмеженням спекуляцій на міжбанківському валютному ринку та валютними інтервенціями (опосередковані засоби), обмеженням готівкових операцій. Часте залучення адміністративного ресурсу регулювання грошового і валютного ринку включно з обмежувачими бар'єрами переймає на себе роль фактору впливу у процесі формування попиту на гроші і за умов обмеженого інструментарію обміну (торгівлі) на грошовому та фондовому ринку відсікає частину попиту на гроші.

Крім того, видатки бюджету як створюють попит на гроші через фінансування соціальних потреб та пріоритетних для держави виробництв, так і стримують його, зокрема через систему податків і зборів.

З часу, що минув після фінансової кризи 2008 року, банки розвинених країн були додатково рекапіталізовані, проте оцінка ризику, виражена у вартості фінансування, для України залишалась високою. Згідно з прогнозом Світового банку протягом наступних п'яти років умови фінансування стануть більш жорсткими разом зі згортанням програм «кількісного пом'якшення» у США та в Європі, що означатиме скорочення фінансових потоків та підвищення вартості ресурсів для країн, що розвиваються та експорт яких суттєво залежить від світового попиту й цін, а отже, обмеження економічного зростання і логічне обмеження укріплення обмінного курсу валют цих країн та існування в них як і раніше попиту на стійкі валюти, зокрема як засіб збереження вартості.

Порівняно з незначними темпами інфляції у 2013 році, починаючи з березня 2014 року, споживча інфляція почала зростати високим темпом до 11,6% у червні внаслідок підвищення комунальних тарифів, тарифів за транспортні послуги та продуктів харчування. Разом з інфляційним процесом ажітаж попиту на готівку вплинув на вимивання гривневих депозитів населення з банків, при цьому слід врахувати значну орієнтацію банків на фондування за рахунок депозитів (близько 58% від зобов'язань за травень 2014 року), в структурі грошової маси відбулись негативні перерозподіли, а рівень монетизації піднявся до рекордних 59,16% у травні, незначно скоротившись до 58,92% у червні. Збільшення останнього відображає в даному випадку недовіру суспільства до гривні, якщо поглянути на структуру грошових агрегатів (дод. 7), то тут також зменшується швидкість обертання грошей.

Зростання попиту на гроші може мати як негативний, так і позитивний контекст. У першому випадку зростання попиту на гроші відбувається разом зі зростанням інфляційних та девальваційних очікувань, скороченням заощаджень, зокрема в національній валюті, є наслідком напруженої політичної ситуації та

супроводжується зниженням рівня життя населення. При цьому, що стосується регулювання інфляційного процесу, то зменшення адміністративного тиску на ціни в теорії стимулює виробництво, стимулює перетворення грошей на товари, зокрема тих, що мають довгий строк користування, проте поряд із цим неминуче зростають бюджетні видатки соціальної спрямованості. У позитивному контексті попит на гроші стає рушієм економічного зростання за умови підтримки довіри до національної валюти, підвищення попиту на неї при одночасному використанні засобів запобігання спекуляціям з іноземною валютою.

Спірним питанням для нашої країни є необхідність визначення попиту на валюту: у якості окремого різновиду попиту на гроші або попиту на гроші для збереження в активах із урахуванням переваг конвертованості стійких валют за допомогою валютних депозитів та валюти поза банками і попиту на гроші для операцій з урахуванням тенденції до деномінації цін у стійкій валюті, як, певна річ, на імпорتنі товари, так і на вітчизняну продукцію для внутрішнього споживання. У свою чергу, зростання цін імпортованих товарів приводить до розкручування імпортованої інфляції. інший бік імпортованої інфляції пов'язаний з припливом іноземної валюти на внутрішній ринок та є поштовхом до девальвування національної валюти. логічно, що попит на гроші концентрується у сферах, в яких можна отримати відсоток, бажано за короткий термін, або забезпечити схоронність, тому необхідно сформувати комплексний інструментарій впливу на грошовий попит з урахуванням значень індикаторів попиту та часткової результативності кожного з інструментів регулювання кінцевою метою регулювання попиту на гроші є подовження періоду використання тимчасово вільних коштів та забезпечення їх спрямування відповідно до економічної доцільності.

ВИСНОВКИ

Попит на гроші - одне з ключових і найскладніших явищ ринку грошей. Його вивчення виявилось центральною проблемою сучасної теорії грошей, а успіхи в його пізнанні визначали розвиток цієї теорії в ХХ ст., відкривали можливості ефективного регулювання ринку грошей через механізми та інструменти грошово-кредитної політики. В Україні, де тільки формується цей ринок освоюються механізми та інструменти грошово-кредитної політики, вивчення попиту на гроші набуває особливого теоретичного та практичного значення.

Монетарна політика, яка проводилась в Україні до сьогодні, була орієнтована, здебільшого, на досягнення відповідних значень макроекономічних показників, насамперед розміру інфляції. Проте доведення монетарних показників до значень, рекомендованих МВФ, зумовило нехтування процесами в реальному секторі економіки. Економічна політика спрямована на боротьбу з наслідками - інфляцією, а не з причинами її виникнення, які приховані в неефективній структурі економіки, застарілій технологічній базі, низькій конкурентоспроможності тощо. Намагання досягнути показників монетарної стабільності не сприяє роз'ясненню актуальних проблем реформування економіки України.

Однією із найактуальніших проблем подальшого розвитку української економіки є проблема управління процесом формування попиту на гроші. У сучасних умовах формування попиту на гроші має бути скоординоване з широким діапазоном чинників, пов'язаних як із монетарною сферою, так і з іншими сферами економіки, які зазнають постійної трансформації.

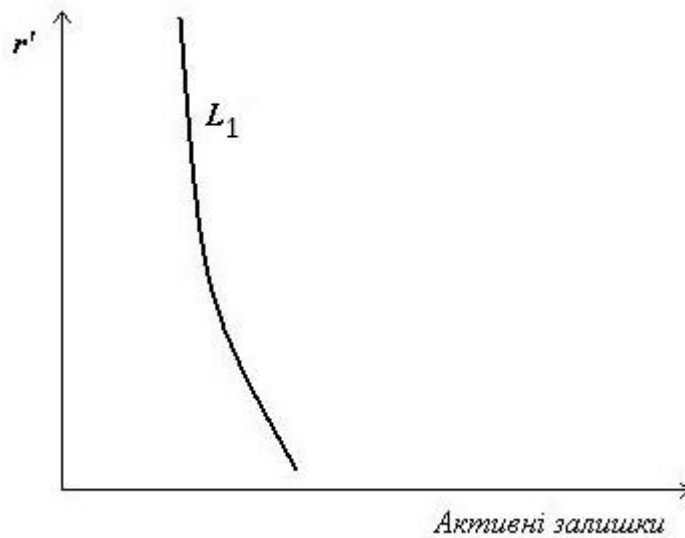
В умовах, коли нестабільність економічної системи піддається форсованим впливам, як із середини, так і ззовні, будь-який інструмент може бути корисним. Тому регулювання попиту на гроші як потенційний важіль повинно активно

використовуватись у розробці як антикризових, так і поточних заходів державного управління.

Згідно із дослідженого нами матеріалу, можна сформулювати основні напрямки оптимізації монетарної політики:

1. зменшити питому вагу готівки у грошовій масі шляхом розширення безготівкових розрахунків;
2. провести легалізацію доходів та вивести їх із тіні;
3. зменшити кількість пільг для окремих юридичних осіб;
4. підвищити ефективність використання бюджетних коштів.

ДОДАТКИ

Додаток 1. Вплив відсоткової ставки r' на величину L_1

Показники оцінки попиту на гроші

Назва показника	Методика розрахунку	Умовні позначення
Індекс споживчих цін	$I_y = \frac{\sum p_1 q_0}{\sum p_0 q_0}$	$p_{1,0}$ – відповідно ціни звітного та базисного періодів $q_{1,0}$ – обсяг випущеної продукції відповідно звітного та базисного періодів
Реальний ВВП	$GDP_r = \frac{GDP_n}{I_y}$	GDP_r – реальний валовий внутрішній продукт; GDP_n – номінальний валовий внутрішній продукт; I_p – індекс споживчих цін
Реальна грошова маса (обсяг попиту на гроші)	$M_r = \frac{M_n}{I_y}$	M_n – номінальний обсяг грошового агрегату М3 (або М0, М1, М2) M_r – реальний обсяг грошового агрегату М3 (або М0, М1, М2)
Середній обсяг грошової маси	$\bar{M} = \frac{1/2 M_1 + M_2 + \dots + 1/2 M_n}{n-1}$	$M_{1,2,n}$ – місячні обсяги відповідних грошових агрегатів (М0, М1, М2, М3)
Попит на гроші для здійснення угод	$M_{Iy} = \frac{M1}{I_y}$	$M1$ – грошовий агрегат М1 (гроші для здійснення угод)
Попит на гроші з боку активів	$M_{Ar} = \frac{M3 - M1}{I_y}$	$M3 - M1$ – активи

Додаток 3. Основні показники, за допомогою яких проводиться порівняльна динаміка грошової маси, ВВП та інфляції

Основні показники, що характеризують стан грошово-кредитного ринку (за оперативними даними)							
	За станом на:			грудень		за 2015 рік	
	01.01.2015	01.12.2015	01.01.2016	Приріст, млн.грн.	Темп зростання, %	Приріст, млн.грн.	Темп зростання, %
	Балансові дані	Балансові дані	Оперативні дані				
Монетарна база	333 194	321 228	335 999	14 772	104,6	2 805	100,8
Коррахунки	27 224	26 937	27 698	762	102,8	475	101,7
Грошова маса	956 728	970 186	988 911	18 724	101,9	32 183	103,4
у тому числі готівка	282 947	272 975	282 861	9 887	103,6	-86	100,0
Депозити	672 402	696 827	705 602	8 775	101,3	33 200	104,9
у тому числі							
у національній валюті	365 890	364 227	388 693	24 466	106,7	22 803	106,2
в іноземній валюті	306 512	332 600	316 909	-15 691	95,3	10 398	103,4
в іноземній валюті в доларовому еквіваленті	19 438	13 925	13 204	-721	94,8	-6 234	67,9
Депозити юридичних осіб	260 138	301 674	307 375	5 700,3	101,9	47 237	118,2
у тому числі							
у національній валюті	169 875	188 347	200 220	11 873	106,3	30 344	117,9
у національній валюті**		181 334	198 914	17 580	109,7		
в іноземній валюті	90 262	113 327	107 155	-6 173	94,6	16 892	118,7
в іноземній валюті в доларовому еквіваленті	5 724	4 745	4 465	-280	94,1	-1 260	78,0
в іноземній валюті в доларовому еквіваленті**		4 591	4 444	-146	96,8		
Депозити фізичних осіб	412 264	395 153	398 227	3 074	100,8	-14 036	96,6
у тому числі							
у національній валюті	196 015	175 880	188 473	12 593	107,2	-7 542	96,2
у національній валюті**		168 343	186 312	17 969	110,7		
в іноземній валюті	216 249	219 273	209 754	-9 518	95,7	-6 495	97,0
в іноземній валюті в доларовому еквіваленті	13 714	9 180	8 740	-441	95,2	-4 974	63,7
в іноземній валюті в доларовому еквіваленті**		8 539	8 613	73	100,9		
Кредити	1 015 741	1 035 311	1 012 834	-22 478	97,8	-2 907	99,7
у тому числі							
у національній валюті	543 061	461 410	439 353	-22 057	95,2	-103 708	80,9
в іноземній валюті	472 680	573 902	573 481	-421	99,9	100 801	121,3
в іноземній валюті в доларовому еквіваленті	29 976	24 028	23 894	-134	99,4	-6 082	79,7
Кредити, надані юридичним особам	809 060	856 947	829 800	-27 147	96,8	20 741	102,6
у тому числі							
у національній валюті	436 079	381 615	360 169	-21 446	94,4	-75 910	82,6
в іноземній валюті	372 981	475 332	469 632	-5 701	98,8	96 651	125,9
в іноземній валюті в доларовому еквіваленті	23 653	19 901	19 567	-334	98,3	-4 086	82,7
Кредити, надані фізичним особам	206 681	178 364	183 033	4 669	102,6	-23 648	88,6
у тому числі							
у національній валюті	106 982	79 795	79 184	-611	99,2	-27 798	74,0
в іноземній валюті	99 700	98 569	103 850	5 280	105,4	4 150	104,2
в іноземній валюті в доларовому еквіваленті	6 323	4 127	4 327	200	104,8	-1 996	68,4
Заборгованість за депозитними сертифікатами НБУ	19 594	61 357	89 265	27 908	145,5	69 671	455,6
Заборгованість за кредитами НБУ, наданими банкам та ФГВФО	119 144	121 432	109 091	-12 341	89,8	-10 053	91,6
Рівень монетизації (розрахунково)	61,21	50,68	51,17	0,49*		-10,04*	
Відсоткова ставка за кредит. в нац. вал. (середньоміс.), % річних	16,63	20,73	20,20	-0,53*		3,57*	
Відсоткова ставка за кредит. в ін. вал. (середньоміс.), % річних	8,39	9,71	8,65	-1,06*		0,26*	
Інтегральна відсоткова ставка за кредитами, % річних	14,43	17,35	17,37	0,02*		2,94*	
Відсоткова ставка за депоз. в нац. вал. (середньоміс.), % річних	10,03	12,39	11,44	-0,95*		1,41*	
Відсоткова ставка за строков. депоз. в нац. вал. (середньоміс.), % річних	10,86	13,27	12,12	-1,15*		1,26*	
Відсоткова ставка за депозитами в ін. вал. (середньоміс.), % річних	6,97	5,96	5,79	-0,17*		-1,18*	
Відсоткова ставка за строков. депоз. в ін. вал. (середньоміс.), % річних	7,72	7,44	7,15	-0,29*		-0,57*	
Інтегральна відсоткова ставка за депозитами, % річних	9,30	11,41	10,51	-0,90*		1,21*	

Додаток 2. Основні тенденції грошово-кредитного ринку України за грудень 2015 року

Порівняльна динаміка індексів грошової маси, ВВП та інфляції в Україні за 2009 -2014 рр.

Рік	Індекс ВВП у % до попереднього року		Індекс грошової маси (М3) у % до попереднього року	Індекс реальної грошової маси (М3г) у % до попереднього року	Індекс споживчих цін (ІСЦ), % до грудня попереднього року
	у порівняних цінах	у фактичних цінах			
2009	113.0	96.3	94.5	99.7	114.9
2010	104.1	113.7	122.7	130.0	107.9
2011	105.5	114.2	100.6	101.9	106.9
2012	100.2	107.8	128.6	138.1	100.8
2013	100.0	104.3	117.6	118.6	100.1
2014	93.2	114.8	105.3	93.6	122.8

Додаток 4. Динаміка індексів грошової маси, ВВП та інфляції за 2009-2014рр.

Коефіцієнти випередження грошової маси порівняно з ВВП та ІСЦ в Україні за 2009-2014 рр.

Рік	Коефіцієнт випередження грошової маси порівняно з		Коефіцієнт випередження грошової маси порівняно з ІСЦ
	ВВП у фактичних цінах	ВВП у порівняних цінах	
2009	1,196	1,019	0,822
2010	0,848	0,927	1,137
2011	1,049	1,135	0,941
2012	0,779	0,838	1,276
2013	0,850	0,887	1,175
2014	0,885	1,090	0,857

Додаток 5. Коефіцієнти випереджання грошової маси порівняно з ВВП та ІСЦ за 2009-2014рр.

Коефіцієнти еластичності грошової маси в Україні за 2009 - 2014 рр.

Рік	Коефіцієнт еластичності, %		
	по доходу		по споживчих цінах
	ВВП у фактичних цінах	ВВП у порівняних цінах ¹	
2009	-2,36	-	-2,71
2010	0,18	0,60	0,35
2011	9,17	23,67	11,50
2012	0,01	0,27	0,03
2013	0,00	0,24	0,01
2014	-	2,79	4,30

Примітка. У випадку від'ємних темпів приросту ВВП інтерпретація показника унеможливується.

Додаток 6. Коефіцієнти еластичності грошової маси за 2009-2014рр.

M2 (береться до розрахунку монетизації)	Квітень 2014, млрд. грн.	Частка, %	Травень 2014, млрд. грн.	Частка, %	Зміна р/р, %
Готівкові кошти в обігу	277,29	29,28	286,75	30,20	34,0
Переказні депозити в національній валюті	135,88	14,35	137,93	14,53	-0,3
Переказні депозити в іноземній валюті й інші депозити	533,9	56,37	524,7	55,27	12,3
Всього	947,07	100	949,38	100	X

Додаток 7. Складові грошового агрегату M2, квітень-травень 2014р

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Макроекономічний та монетарний огляд. Звіт НБУ за квітень 2016р. [Електронний ресурс]. Режим доступу – <http://www.bank.gov.ua/doccatalog/document?id=30519649>
2. Грошово-кредитна та фінансова статистика. Звіт НБУ за березень 2016р. [Електронний ресурс]. Режим доступу – <http://www.bank.gov.ua/doccatalog/document?id=30519513>
3. Бицюра Ю. Структура грошової маси в Україні //Географія та основи економіки в школі. - 2009. - № 8.
4. Сайт Державного комітету статистики України [Електронний ресурс]. — Режим доступу : www.ukrstat.gov.ua
5. Центральний банк і грошово-кредитна політика. Навч. посіб./ За ред. Косової Т. Д. , Папаїки О. О. - К.: Центр учбової літератури, 2011. - 328 с.
6. Гроші та кредит : підручник. – 5-е вид., без змін. – К. : КНЕУ, 2008.– 744 с. – 966-574-896-3..
7. Базілінська, О. Я. Макроекономіка : навч. посіб. – 2-ге вид., випр. – К. : ЦУЛ, 2009. – 442 с.
8. Б. Г. Скоков, І. А. Краївська ГРОШІ І КРЕДИТ Харків - ХНАМГ – 2009
9. Панчишин С.М.,Островерх П.І.,Буняк В.Б.,Ватаманюк З.Г.,Сохецька А.В. Аналітична економія : макроекономіка і мікроекономіка : підручник: у 2-х кн., Кн.1 : Вступ до аналітичної економії. Макроекономіка. – К. : Знання, 2009. – 723 с.
10. Попит на гроші: погляд через призму процесів у макроекономіці та банківській системі України: газета «ЕКОНОМІСТ» серпень 2014

11. Дзюбик С. Д., Ривак О. С. Основи економічної теорії: Навч. посіб. — К.: Знання, 2014. — 423 с.
12. Сайт «Просто банкір» [Електронний ресурс]. Режим доступу – <http://www.prostobankir.com.ua/>
13. Гриценко А. Монетарна стратегія: шлях до ефективної грошово-кредитної політики. Стаття третя. Основні засади побудови і запровадження середньострокової монетарної стратегії в Україні //Вісник Національного Банку України. - 2012. - № 7
14. Романчукевич В. Проблеми та перспективи висвітлення грошово-кредитної політики НБУ (комунікаційний аспект) //Вісник Національного банку України. - 2014. - № 6.
15. Бандурка О. М. Гроші та кредит / О. М. Бандурка, В. В. Глущенко, А. С. Глущенко. – Львів : Магнолія 2014. – 368 с.
16. Щетинін А. І. Гроші та кредит: Видання 4-те, перероблене та доповнене. Щетинін А. І. — К.: Центр учбової літератури, 2010. — 440 с